

קהלת פרק ד

(א) וְשִׁבְתִּי אֲנִי וְאָרְאָה אֶת־כָּל־הַעֲשָׂקִים אֲשֶׁר נַעֲשִׂים תַּחַת הַשָּׁמֶשׁ וְהִנְהוּ דַמְעַת הַעֲשָׂקִים וְאִין לָהֶם מִנְחָם וּמִיַּד עֲשָׂקִיהֶם כֹּחַ וְאִין לָהֶם מִנְחָם:

√ (ב) וּשְׁבַח אֲנִי אֶת־הַמֵּתִים שֶׁכָּבַר מֵתוֹ מִן־הַחַיִּים אֲשֶׁר הֵמָּה חַיִּים עַדְנָה:

(ג) וְטוֹב מִשְׁנִיהֶם אֶת אֲשֶׁר־עָדוֹן לֹא הָיָה אֲשֶׁר לֹא־רָאָה אֶת־הַמַּעֲשֵׂה הַרְעָה אֲשֶׁר נַעֲשָׂה תַּחַת הַשָּׁמֶשׁ:

(ד) וְרֵאִיתִי אֲנִי אֶת־כָּל־עֵמֶל וְאֶת כָּל־כְּשָׁרוֹן הַמַּעֲשֵׂה כִּי הִיא קִנְיַת־אִישׁ מִרַעְיוֹ גַם־זָה הִבֵּל וְרַעְיוֹת רוּחַ:

(ה) הַכְּסִיל חֲבִק אֶת־יָדָיו וְאָכַל אֶת־בִּשְׁרוֹ:

(ו) טוֹב מִלֵּא כֹף גָּחַת מִמִּלֵּא חֲפָנִים עֵמֶל וְרַעְיוֹת רוּחַ:

(ז) וְשִׁבְתִּי אֲנִי וְאָרְאָה הִבֵּל תַּחַת הַשָּׁמֶשׁ:

(ח) יֵשׁ אֶחָד וְאִין שְׁנַי גַּם בֶּן וְאֶח אִין־לּוֹ וְאִין קֶץ לְכָל־עֵמֶלּוֹ גַם־עֵינָיו עֵינּוֹ לֹא־תִשָּׁבַע עֲשָׂר וְלִמְיוֹ אֲנִי עֵמֶל וּמְחַסֵּר אֶת־

נַפְשִׁי מִטּוֹבָה גַם־זָה הִבֵּל וְעֵתָן רַע הוּא:

√ (ט) טוֹבִים הַשְּׂנִיִּים מִן־הָאֶחָד אֲשֶׁר יֵשׁ־לָהֶם שָׂכָר טוֹב בַּעֲמַלָם:

(י) כִּי אִם־יִפְלוּ הָאֶחָד יָקִים אֶת־חֲבֵרּוֹ וְאִילוֹ הָאֶחָד שִׁיפּוֹל וְאִין שְׁנַי לְהַקִּימוֹ:

(יא) גַּם אִם־יִשְׁכָּבוּ שְׁנַיִם וְחָם לָהֶם וּלְאֶחָד אֶיךָ יָחָם:

(יב) וְאִם־יִתְקַפּוּ הָאֶחָד הַשְּׂנִיִּים יַעֲמִדוּ נִגְדּוֹ וְחֹחוֹט הַמִּשְׁלֵשׁ לֹא בַמַּהֲרָה יִנְתַּק:

(יג) טוֹב יֵלֵד מִסֶּכֶן וְחֶכֶם מִמֶּלֶךְ זָקֵן וְכֹסִיל אֲשֶׁר לֹא־יָדַע לְהַזְהֵר עוֹד:

(יד) כִּי־מִבֵּית הַסּוּרִים יֵצֵא לְמֶלֶךְ כִּי גַם בְּמַלְכוּתוֹ נוֹלַד רֶשֶׁת:

(טו) רֵאִיתִי אֶת־כָּל־הַחַיִּים הַמְהַלְכִים תַּחַת הַשָּׁמֶשׁ עִם הַיֵּלֵד הַשְּׂנַי אֲשֶׁר יַעֲמִד תַּחֲתָיו:

(טז) אִין־קֶץ לְכָל־הַעֵם לְכָל אֲשֶׁר־הָיָה לְפָנֵיהֶם גַּם הָאֲחֵרוֹנִים לֹא יִשְׁמַחוּ־בּוֹ כִּי־גַם־זָה הִבֵּל וְרַעְיוֹן רוּחַ:

(יז) שָׁמַר רִגְלָךְ כַּאֲשֶׁר תֵּלֵךְ אֶל־בֵּית הָאֱלֹקִים וְקִרְוֹב לְשִׁמְעַת מַתַּת הַכְּסִילִים זָבַח כִּי־אֵיגַם יוֹדְעִים לַעֲשׂוֹת רַע:

קהלת פרק ה

(א) אֶל־תִּבְהַל עַל־פִּיךָ וּלְבָבְךָ אַל־יִמָּהַר לְהוֹצִיא דָבָר לְפָנֵי הָאֱלֹקִים כִּי הָאֱלֹהִים בְּשִׁמְלִים וְאִתָּה עַל־הָאָרֶץ עַל־כֵּן יִהְיֶה:

דְּבָרֶיךָ מַעֲטִים:

(ב) כִּי בָּא הַחֲלוֹם בְּרִב עֵגֶן וְקוֹל כְּסִיל בְּרִב דְּבָרִים:

√ (ג) כַּאֲשֶׁר תִּדְרֹךְ נָדָר לְאֱלֹקִים אַל־תִּאֲחַר לְשַׁלְּמוֹ כִּי אִין חֲפָץ בְּכִסְיִלִים אֶת אֲשֶׁר־תִּדְרֹךְ שִׁלְמָם:

(ד) טוֹב אֲשֶׁר לֹא־תִדְרֹךְ מִשְׁתַּדּוֹר וְלֹא תִשְׁלַם:

(ה) אַל־תִּתֵּן אֶת־פִּיךָ לְחַטֵּיא אֶת־בִּשְׁרֶךָ וְאַל־תִּאֲמַר לְפָנֶיךָ הַמֶּלֶךְ כִּי שָׁגַגְתָּ הִיא לְמָה יִקְצָף הָאֱלֹקִים עַל־קוֹלְךָ

וְחִבַּל אֶת־מַעֲשֵׂה יָדֶיךָ:

(ו) כִּי בְרִב חֲלָמוֹת וְהִבְלִיִּים וְדְבָרִים הַרְבֵּה כִּי אֶת־הָאֱלֹקִים יִרְאֶה:

(ז) אִם־עֲשָׂק רֶשֶׁת וְגִזְלַת מִשְׁפָּט וְצִדְקָה תִּרְאָה בַּמִּדְיָנָה אַל־תִּתְתַּמָּה עַל־הַחֲפָץ כִּי גִבָּה מַעַל גִּבָּה שָׁמַר וּגְבַהִים עֲלֵיהֶם:

(ח) וַיִּתְרוֹן אֶרֶץ בְּכָל הַיּוֹם הוּא מֶלֶךְ לְשִׁדָּה נַעֲבָד:

√ (ט) אַהֲבָ לְכֹסֶף לֹא־יִשָּׁבַע לְכֹסֶף וּמִי־אַהֲבָ בְּהִמּוֹן לֹא תִבּוֹאָה גַם־זָה הִבֵּל:

(י) בְּרִבּוֹת הַטּוֹבָה רַבּוֹ אוֹכְלִיָּה וּמַה־כֹּשֶׁרוֹן לְבַעֲלִיָּה כִּי אִם־רֵאִיתָ רֵאִיתָ עֵינָיו:

(יא) מִתּוֹקָה שְׂגִית הַעֲבָד אִם־מַעֲט וְאִם־הַרְבֵּה יֹאכַל וְהַשִּׁבְעַל לְעֲשִׂיר אֵיגֹנוּ מִנִּיחַ לוֹ לִישׁוֹן:

(יב) יֵשׁ רַעְיָה חוֹלָה רֵאִיתִי תַּחַת הַשָּׁמֶשׁ עֲשָׂר שְׁמוֹר לְבַעֲלָיו לְרַעְתּוֹ:

(יג) וְאֶבֶד הַעֲשָׂר הִהוּא בְּעֵינָי רַע וְהוֹלִיד בֶּן וְאִין בִּידּוֹ מְאוּמָה:

(יד) כַּאֲשֶׁר יֵצֵא מִבֶּטֶן אִמּוֹ עָרוֹם יָשׁוּב לְלֶקֶת כְּשִׁבָּא וּמְאוּמָה לֹא־יִשָּׂא בַעֲמָלוֹ שִׁילָךְ בִּידּוֹ:

(טו) וְגַם־זָה רַעְיָה חוֹלָה כִּלְעֵמַת שָׁבָא כֵּן יֵלֵךְ וּמַה־יִּתְרוֹן לוֹ שִׁיעֲמַל לְרוּחַ:

(טז) גַּם כָּל־יְמֵיו בְּחִשָּׁךְ יֹאכַל וְכַעַס הַרְבֵּה וְחִלּוֹ וְקִצְפָּה:

(יז) הִנֵּה אֲשֶׁר־רֵאִיתִי אֲנִי טוֹב אֲשֶׁר־יִפֶּה לְאֶחָד־וְלַשְׂתּוֹת וְלִרְאוֹת טוֹבָה בְּכָל־עֵמֶלּוֹ שִׁיעֲמַל תַּחַת־ הַשָּׁמֶשׁ מִסֶּפֶר יְמֵי־

חַיּוֹ חַיּוֹ אֲשֶׁר־גִּתְּנוּ לוֹ הָאֱלֹקִים כִּי־הוּא חֲלָקוֹ:

(יח) גם כל-האדם אשר נתן-לו האלקים עֶשֶׂר וּנְכֹסִים וְהִשְׁלִיטוּ לְאָכַל מִמֶּנּוּ וְלִשְׁאֵת אֶת-חֲלָקוֹ וְלִשְׁמֹחַ בְּעַמְלוֹ זֶה מִתַּת אֱלֹקִים הִיא:
(יט) כִּי לֹא הִרְבֵּה יִזְכָּר אֶת-יָמֵי חַיָּו כִּי הָאֱלֹקִים מַעֲנֶה בְּשִׂמְחַת לְבָבוֹ:

קהלת פרק ו

(א) יֵשׁ רָעָה אֲשֶׁר רְאִיתִי תַּחַת הַשָּׁמֶשׁ וְרָבָה הִיא עַל-הָאָדָם:
(ב) אִישׁ אֲשֶׁר יִתֵּן-לוֹ הָאֱלֹקִים עֶשֶׂר וּנְכֹסִים וְכָבוֹד וְאִינְנוּ חֹסֵר לְנַפְשׁוֹ מִכָּל אֲשֶׁר-יִתְּנָהּ וְלֹא-יִשְׁלִיטֵנוּ הָאֱלֹקִים לְאָכַל מִמֶּנּוּ כִּי אִישׁ נִכְרִי יֵאָכְלֵנוּ זֶה הִבֵּל וְחֲלִי רַע הוּא:

√ (ג) אִם-יֹולִיד אִישׁ מֵאָה וּשְׁנַיִם רַבּוֹת יִחְיֶה וְרַבּוֹ שְׁיֵהֵיוּ יָמֵי-שָׁנָיו וְנִפְשׁוּ לֹא-תִשְׁבַּע מִן-הַטּוֹבָה וְגַם-קְבוּרָה לֹא-

הִיְתֵה לוֹ אֲמֶרְתִּי טוֹב מִמֶּנּוּ הַנֶּפֶל:

(ד) כִּי-בִהְבֵּל בָּא וּבְחֹשֶׁךְ יֵלֶךְ וּבְחֹשֶׁךְ שָׁמוּ יִכְסֶה:

(ה) גַּם-שָׁמֶשׁ לֹא-רָאָה וְלֹא יָדַע נַחַת לְזָה מְזָה:

(ו) וְאֵלּוֹ חִיָּה אֶלֶף שָׁנִים פְּעֻמִּים וְטוֹבָה לֹא רָאָה הֲלֹא אֶל-מְקוֹם אֶחָד הַכֹּל הוֹלֵךְ:

(ז) כָּל-עֵמֶל הָאָדָם לְפִיָּהּ וְגַם-הַנֶּפֶשׁ לֹא תִמְלָא:

(ח) כִּי מִה-יֹוֹתֵר לַחֲכָם מִן-הַכְּסִיל מִה-לְעֵנִי יוֹדַע לְהֵלֶךְ גִּגְד הַחַיִּים:

(ט) טוֹב מִרְאָה עֵינַיִם מִהֲלֹךְ-גֶּפֶשׁ גַּם-זֶה הִבֵּל וְרַעוּת רֹחוֹ:

(י) מִה-שֵׁהִיָּה כָּבֵד נִקְרָא שְׁמוֹ וְנוֹדַע אֲשֶׁר-הוּא אָדָם וְלֹא-יִוָּכַל לְדִין עִם שֶׁהַתְּקִיף שֶׁתְּקִיף מִמֶּנּוּ:

(יא) כִּי יִשְׁדַּבְּרִים הַרְבֵּה מִרְבִּים הִבֵּל מִה-יֹוֹתֵר לְאָדָם:

(יב) כִּי מִי-יֹוֹדַע מִה-טוֹב לְאָדָם בְּחַיִּים מִסֶּפֶר יָמֵי-חַיָּו הִבֵּלוּ וַיַּעֲשֶׂם כַּצֵּל אֲשֶׁר מִי-יִגִּיד לְאָדָם מִה-יְהִי אַחֲרָיו תַּחַת הַשָּׁמַיִם:

√ (ב) וְשִׁבַּח אֲנִי אֶת-הַמֵּתִים שֶׁכָּבֵד מֵתוֹ מִן-הַחַיִּים אֲשֶׁר הֵמָּה חַיִּים עֲדָנָה:

(ג) וְטוֹב מִשְׁנִיָּהֶם אֶת אֲשֶׁר-עָדָן לֹא הִיָּה אֲשֶׁר לֹא רָאָה אֶת-הַמַּעֲשֶׂה הִרַע אֲשֶׁר נַעֲשָׂה תַּחַת הַשָּׁמַיִם:

פְּסִיקָתָא זוֹטְרַתָא (לְקַח טוֹב)

(ב) ושבח אני את המתים שכבר מתו. אלו הצדיקים, שהרי נענה משה רבינו בזכותם, שנאמר (דברים ט, כז) זכור לעבדיך לאברהם ליצחק וליעקב: ס"א ושבח אני את המתים שכבר מתו. שכבר קבלו דינם ונתיאשו מן העולם הזה: מן החיים אשר המה חיים עדנה. ואינם יודעים מה עתיד לבא עליהם.

רש"י

(ב) שכבר מתו - עד שלא שלט בהם יצר הרע הזה לדחותם מן הקדוש ברוך הוא כגון אבות הראשונים שלא נענה משה אלא על ידיהם וכגון דוד אבי שלא נענתי אני בכ"ד רננות עד שאמרתי (ד"ה =דברי הימים= ב ו) זכרה לחסדי דוד עבדך:

אבן עזרא

(ב) ושבח - ושבח שם התואר כמו ירא אני ונפתח החי"ת בעבור היותו מאותיות הגרון: עֲדָן - חסר ה"א והוא עד הנה וזה הענין שאמר שהמתים יותר משובחים מן החיים היא כנגד העשוקי' שכל אדם יקבל כל מה שיבוא עליו מן השמים ולא יוכל לסבול עושיק שיעשה לו בן אדם שהוא כמוהו ויבחר מות מחיים:

תורה תמימה

(ב) ושבח אני וגו' - ושבח אני את המתים שכבר מתו - אלו האבות אברהם יצחק ויעקב, מן החיים אשר המה חיים עדנה - זה משה. שהרי כשחטאו ישראל במדבר אמר משה כמה תפלות ותחנונים ולא נענה, וכיון שאמר זכור לעבדיך לאברהם ליצחק וליעקב - מיד נענה) [שבת ל"א א']:

ושבח אני וגו' - ולהלן הוא אומר (ט') כי לכלב חי הוא טוב מן האריה המת, הא כיצד, כשבנה שלמה את ביהמ"ק, ביקש להכניס ארון לבית קה"ק, ודבקו שערים זה בזה), אמר כ"ד רננות ולא ענה, כיון שאמר (ד"ה ב' ו') זכרה לחסדי דוד עבדך - מיד נענה), הרי - ושבח אני את המתים שכבר מתו מן החיים וגו', וכשנח נפשיה דדוד ביום השבת ושלח שלמה לבי מדרשא, אבא מת ומוטל בחמה וכלבים של בית אבא רעבים, מה אעשה, שלחו ליה, חתוך נבילה והנח לפני הכלבים, ואביך הנח עליו ככר או תנוק וטלטלו, הרי - כי לכלב חי טוב מן האריה המת) [שבת ל"א א' וב']:

ושבח אני וגו' - רבי יהודה ב"ר סימון אמר, ביחזקאל איירי קרא, בשעה שעמד על הבקעה ואמר (ל"ז) העצמות היבשות שמעו דבר ה' מיד ותקרבו עצמות עצם על עצמו וגו' ח), אמר להם, בחייכם אמרתי לכם (ירמיה ב') שמעו דבר ה' בית יעקב ולא שמעתם ועכשיו במיתתכם שמעתם, על אותה שעה נאמר ושבח אני את המתים שכבר מתו מן החיים אשר המה חיים עדנה [מ"ר]:
ושבח אני וגו' - רבי שמואל בר נחמני אמר, ושבח אני את המתים שכבר מתו - זה דוד, מן החיים אשר המה חיים עדנה - זה שלמה, שבשעה שבנה שלמה את ביהמ"ק ביקש שתד אשר מן השמים והקריב אלף עולות והתפלל כ"ד תפלות ולא ירדה, עד שאמר (ד"ה ב' ו') זכרה לחסדי דוד עבדך - מיד נענה וירדה (שם):
ושבח אני וגו' - ושבח אני את המתים שכבר מתו - זה דוד המבול, מן החיים אשר המה חיים עדנה - אלו הסדומיים והמצריים (שם):

√ (ט) טובים השנים מן האחד אשר יש להם שגר טוב בעמלם:

(י) כי אם יפלו האחד יקים את חברו ואילו האחד שיפול ואין שני להקימו:

(יא) גם אם ישכבו שנים וחס להם ולאחד איך יחס:

(יב) ואם יתקפו האחד השנים יעמדו נגדו והחוט המשולש לא במהרה ינתק:

(יג) טוב ילד מסכן וחס ממלך זקן וקטיל אשר לא ידע להזהר עוד:

פסיקתא זוטרתא (לקח טוב)

(ט) טובים השנים מן האחד. על פשוטו טובים השנים העוסקים בפרקמטיא מן האחד זה בפני עצמו וזה בפני עצמו, אשר יש להם שכר טוב בעמלם.

רש"י

(ט) טובים השנים - לכל דבר מן האחד לפיכך יקנה לו אדם חבר וישא אשה אשר יש להם יותר ריוח בעמלם, הרבה מלאכה נעשית בשנים שאין היחיד מתחיל בה לבדו:

אבן עזרא

(ט) טובים - ישוב על הכסיל שהוא לבדו ויאמר הלא היה לו טוב להיות לו מי שיתחבר עמו ויעזור אותו אז יהיה להם שכר טוב בעמל" והוא המאכל והמשתה:

תורה תמימה

(ט) טובים השנים וגו' - טובים השנים העוסקים בתורה מן האחד שעוסק לעצמו, כי אם יפלו האחד יקים את חברו, שאם שכח אחד מהם הלכה - חברו מחזירו, והחוט המשולש לא במהרה ינתק - זה הרב שהוא מחזיר להם טעותולה (שם):

טובים השנים וגו' - טובים השנים שנושאים ונותנים בפרקמטיא מן האחד שעוסק לעצמו כי אם יפלו - שאם יפול ויסתכן אחד מהם חברו מעמידו, והחוט המשולש לא במהרה ינתק - כשהם שלשלו (שם):

טובים השנים וגו' - רבי יוחנן אמר, טובים השנים - איש ואשתו, מן האחד - זה לעצמו וזו לעצמה, והחוט המשולש זה הקדוש ברוך הוא שהוא פוקדן בבניסלז (שם):

טובים השנים וגו' - ועוד אמר ר' יוחנן, טובים השנים זה עמרם ויוכבד, אשר יש להם שכר טוב בעמלם - זה משה שנקרא טוב, שנאמר וטרא אותו כי טוב הוא (שם):

טובים השנים וגו' - רבי יהודה אומר, טובים השנים זה דוד ובת שבע, והחוט המשולש - זה נתן הנביא שאמר לה לבת שבע ואני אבא אחריך ומלאתי את דבריך, וכשבאו אל דוד הסכים עמהם ואמר והרכבתם את שלמה בני על הפרדה אשר לי וגו' (מ"ר):

טובים השנים וגו' - רבי נחמיה אומר, טובים השנים זה יהוידע ויהושבע (עמ), מן האחד זה לעצמו וזה לעצמו, והחוט המשולש - אלו סנהדרין שהסכימו עמהם, הדא הוא דכתיב (ד"ה ב' כ"ג) ויוציאו את בן המלך ויתנו עליו את הנזר וגו' (מא) (שם):

טובים השנים וגו' - רבנן אמרי, טובים השנים - זה מרדכי ואסתר, מן האחד - זה לעצמו וזו לעצמה, והחוט המשולש זה אחשורוש שהסכים עמהם וגזר ואמר ואתם כתבו על היהודים כטוב בעיניכם (מב) (שם):

טובים השנים וגו' - רבי חנינא אומר, טובים השנים שתלו מרדכי ואסתר מן האחד שתלה יוסף, שאלו נעשו נסים על ידיהם לכל ישראל וזה לא נעשו נסים על ידומג) והחוט המשולש - זה הקדוש ברוך הוא למעלה מכולן שהפיל שונא, דכתיב ויתלו את המן (שם):

טובים השנים וגו' - א"ר יצחק, טובה פרשה שנאמרה ע"פ שנים מפרשה שנאמרה ביחיד, פרשה בשנים - שנאמר ויאמר ה' אל משה ואל אהרן בארץ מצרים לאמר החודש הזה לכם וגו'. מפרשה שנאמרה ביחיד -

למשה לבדומה), והחוט המשולש (פ' שמיני) וידבר ה' אל משה ואל אהרן לאמר אליהם - לבניו לאלעזר ולאייתמר, ותנא רבי חייא, לאמר אליהם והם לאמר לכל ישראלמו) [שם]:
טובים השנים וגו' - דבר אחר טובים השנים - זה משה ואהרן, מן האחד - זה לעצמו וזה לעצמו, שהרי כשבא משה וברך את ישראל לא שרתה שכינה על ידומז), וכשבאו שניהם וברכו את ישראל מיד שרתה שכינה על ידיהם, שנאמר (פ' שמיני) ויבא משה ואהרן אל אהל מועד ויצאו ויברכו את העם ואח"כ וירא כבוד ה' [שם]:

√(ג) כַּאֲשֶׁר תִּדְרֹךְ לְאֱלֹקִים אֶל־תִּאֲחַר לְשַׁלְּמוֹ כִּי אֵין חֶפֶץ בְּכִסְיִים אֶת אֲשֶׁר־תִּדְרֹךְ שְׁלָם:

(ד) טוֹב אֲשֶׁר לֹא־תִדְרֹךְ מִשְׁתַּדָּוֵר וְלֹא תִשְׁלָם:

(ה) אֶל־תִּתֵּן אֶת־פִּיךָ לְחִטִּיא אֶת־בְּשָׁרְךָ וְאֶל־תִּאֲמַר לְפָנַי הַמְּלֶאֶךְ כִּי שִׁגְגָה הִיא לָמָּה יִקְצָף הָאֱלֹקִים עַל־קוֹלְךָ וְחִבְּלֵ אֶת־מַעֲשֵׂה יַדְיָ:

(ו) כִּי בָרַב חֲלָמוֹת וְהִבְלִים וְדַבְרִים הִרְבָּה כִּי אֶת־הָאֱלֹקִים יִרְא:

פְּסִיקְתָא זוטרתא (לקח טוב)

(ג) כאשר תידור נדר לאלהים לא תאחר לשלמו כי אין חפץ אלקים בכסילים שנודרים ואינם משלימין: את אשר תידור שלם. לפי שאמר למעלה וקול כסיל ברוב דברים, אלו שמרבין לנדור ולא משלימין, לכך סמך לו את אשר תידור שלם.

רש"י

(ג) אין חפץ בכסילים - אין חפץ לפני הקדוש ברוך הוא ברשעים הנודרים ואין משלמים:

אבן עזרא

(ג) כאשר תדור - כאשר צויתך שתשמור בבית האלקים בדברך גם כן אתה חייב להשמר בכל מקום וכל עת שתזכור השם או תדור נדר לו תשמור מוצא שפתיך ולא תהיה מן הכסילים כי אין חפץ בהם:

√(ט) אֶהֱבֶה לְכֶסֶף לֹא־יִשְׁבַּע לְכֶסֶף וּמִי־אֶהֱבֶה בְּהֵמוֹן לֹא תְבוּאָה גַם־זֶה הֶבֶל:

פְּסִיקְתָא זוטרתא (לקח טוב)

(ט) אוהב כסף לא ישבע כסף. פירושו שאם יתן אדם את לבו לאהוב לקבץ כסף לא ישבע כסף, שכל מה שמקבץ אומר הלואי עוד אם היה לי: ומי אוהב בהמון. שאוהב לקבץ המון עמים וישלוט עליהם: לא תבואה. לא יאהב תבואה ולא כסף. שהאוהב התבואה והכסף אינו חפץ בהמון, ומי שאוהב בהמון אינו חושש על תבואה ועל כסף. גם זה הבל: ס"א אוהב. המצוות שנמשלו ככסף: לא ישבע כסף. רוצה לעשות מצוה על מצוה: ומי אוהב בהמון. של תורה: לא תבואה. שהוא מתעסק בתורה כל היום:
ס"א אוהב כסף לא ישבע. ממון: מי אוהב בהמון. להיות הומה אחר הממון ואין לו קרקע ולא תבואה, גם זה הבל שעיקר הוא הקרקע.

רש"י

(ט) אוהב כסף לא ישבע כסף - אוהב מצות לא ישבע מהם:

ומי אוהב בהמון - מצות רבות:

לא תבואה - ואין באחד מהם מצוה מסויימ' וניכרת כגון בנין בית המקדש ובית הכנסת וספר תורה נאה: גם זה הבל - כך נדרשים שני מקראות הללו במדרש ועוד פנים אחרים הגונים אך זה הקדמתי לפי שהוא מענין וגבוהים עליהם שסמך הכתוב יחד, ד"א ויתרון ארץ בכל היא, שכן עבודת האדמה חשובה הוא על הכל שאפי' הוא מלך צריך הוא להיות נעבד לשדה אם עשתה הארץ פירות יש לו מה יאכל ואם לאו מת ברעב:
אוהב כסף לא ישבע כסף - לא יאכל כסף:

ומי אוהב בהמון - בממון:

לא תבואה - שאינו אוסף לו פירות גם זה הבל, דבר אחר ויתרון ארץ בכל הוא, שכן של ישראל בכל דברי תורה הוא בין במקרא בין במשנה בין בגמרא:

מלך לשדה נעבד - מלך במקרא ובמשנה עודנו צריך להיות נעבד לבעל גמרא שהוא מסדר לפניו הוראות איסור והיתר טומאה וטהרה ודינין:

אוהב כסף - אוהב תורה אינו שבע בה:

והאוהב בהמון - תורה:

לא תבואה - שיש לו מקרא ומשנה ואין לו גמרא מה הנאה יש לו, כל אלו בויקרא רבה:

אבן עזרא

(ט) אוהב כסף - נפשו לא תשבע:

ומי אוהב בהמון לא תבואה - יש מי שאוהב לקבץ ממון בבגדים ומיני סחורות ולא יאהב תבואה גם זה הבל, וגם ישוב על אוהב כסף והוא המקבץ כסף וזהב בלבד וי"א מי שאוהב בהמון לא תבואה לו ויפרש המון קנות עבדי' ושפחו' ושמש' רבים והענין שיאהב להיות המון לפניו:

תורה תמימה

(ט) אהב כסף וגו' - דרש ר' סמאי, מאי דכתיב אוהב כסף לא ישבע כסף [ודכותה אוהב מצות לא ישבע מצות] נא - זה משה רבינו, שהיה יודע שאין שלש ערים שבעבר הירדן קולטות עד שלא נבחרו שלש בארץ כנען ואמר מצוה שבא לידי אקיימנהנב) [מכות י' א']:
ומי אהב בהמון וגו' - דרש ר' סמאי, מאי דכתיב ומי אוהב בהמון לא תבואה - למי נאה ללמד בהמון - למי שכל תבואה שלו (שם שם):
ומי אהב בהמון וגו' - רב אשי אמר, ומאי דכתיב ומי אוהב בהמון לא תבואה, כל האוהב ללמוד בהמון לו תבואה, ורבינא אמר, כל האוהב ללמד בהמון לו תבואה (והיינו דאמר רבי, הרבה תורה למדתי מרבתי ומחברי יותר מהם ומתלמידי יותר מכולם) [שם שם]:
ומי אהב בהמון וגו' - ומי אוהב בהמון לא תבואה - שכל מי שהוא הומה ומהמה אחר הממון וקרקע אין לו, מה הנאה יש לו (מ"ר):

√ (ג) אם יוליד איש מאה ושנים רבות יחיה ורבו שיהיו ימי שניו ונפשו לא תשבע מן הטובה וגם קבורה לא יהיה לו

אמרתיו טוב ממנו הגפול:

(ד) קיי בהבל בא ובחשה ילך ובחשה שמו יכסה:

(ה) גם שמש לא ראה ולא ידע גתת לזה מזה:

(ו) ואלו חיה אלף שנים פעמים וטובה לא ראה הלא אל-מקום אחד הפל הולך:

(ז) כל-עמל האדם לפיהו וגם הגפול לא תמלא:

פסיקתא זוטרתא (לקח טוב)

(ג) אם יוליד איש ק' בנינים ושנים רבות יחיה ורבו שיהיו ימי שניו. בעושר ובכבוד, ובכל זאת לא זכה לשבוע נפשו מן הטובה. וגם קבורה לא יהיה לו. שרצוהו מפני הממון:
אמרתיו טוב ממנו הנפל. נוח לו שלא נברא לעולם, כמו אחאב שהיו לו ע' בנינים בשומרון חוץ מירושלים ומיזרעאל (עי' מלכים ב' י, א), וחיה הרבה שנים ועושר וכבוד היה לו, ונפשו לא תשבע מן הטובה, שהרי חמד הכרם מנבות היזרעאלי, וגם קבורה לא יהיה לו, כענין שנאמר (שם כא, יט) במקום אשר לקקו הכלבים את דם נבות היזרעאלי יאכלו הכלבים את דמך גם אתה.

רש"י

(ג) אם יוליד איש מאה - בנינים:

ורב שיהיו ימי שניו - (ורב הון וכל טוב ימי שניו) שלו, ורב לשון די, די לכל טובה:

ונפשו לא תשבע - מאותה הטובה שאינו שמח בחלקו להתקור רוחו במה שבידו:

וגם קבורה לא יהיה לו - פעמים שנהרג וכלבים אוכלים אותו וכל הדברים האלו נמצאו באחאב שהוליד בנינים הרבה וממונו הרבה והיה חומד של אחרים ולא מצא קורת רוח בממונו וכלבים אכלוהו:

טוב ממנו הנפל - של אשה כי הנפל בהבל בא והלך ולא ראה טובה ולא נתאוה לה ואין לו להצטער:

אבן עזרא

(ג) אם יוליד - אם יוליד בנינים רבים ודרך לשון הקדש לזכור עשרה ומאה ואלף בעבור היותם כלל חשבון הלא תראה כי בהשלמת העשרה תחל באחד גם יזכרו שבעה ובמקומו אפרשנו:

ושנים רבות יחיה - עד שיהיה ישיש:

ורב שיהיו ימי שניו - ממנהג העולם:

וגם קבורה - התכריכין שיקבר בהם המת והנפל הוא נפל אשת:

תורה תמימה

(ג) אם יוליד איש מאה - זה קין שהוליד מאה בניסח), ושנים רבות יחיה שחיה שנים הרבהט) ונפשו לא תשבע מן הטובה - שלא שבע נפשו מממונו ולא שבע מטובו של עולמי) וגם קבורה לא היתה לו - שהיה תלוי ברפיון ובא המבול ושטפויא) וטוב ממנו הנפל - זה הבל אחיויב) [מ"ר]:

אם יוליד איש מאה - דבר אחר אם יוליד איש מאה - זה אחאב שהוליד מאה בניסיג) ושנים רבות יחיה - שחיה שנים רבות, ונפשו לא תשבע מן הטובה - מממוניד), וגם קבורה לא היתה לו - דכתיב (מ"א כ"א) במקום אשר לקקו הכלבים את דם נבת ילקקו את דמך, טוב ממנו הנפל - זה נבת היזרעאליטו), כי בהבל בא - בלא תורה ובלא מעשים טובים [שם]: